

- 3** Drop kommentatorerne:
Økonomien bestemmer,
hvor krydset sættes.
- 10** EU vil bekæmpe gælds-
krisen med ny skat på
finanssektoren.

12 Vi er ved at udvikle os til et
lavhastighedssamfund

 Danmark er for langsom

Benhård kamp om dagsordenen

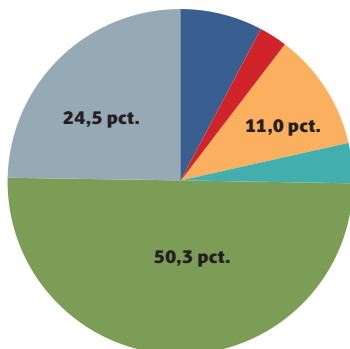
Politiske tænketanke og uafhængige råd dominerer mere end nogensinde lovgivningen og den politiske debat. Den nye regering vil være oppe imod en hærske af politisk motiverede eller uafhængige ekspertgrupper, der vil forsøge at sætte dagsorden, teste og inspirere Helle Thorning-Schmidt og hendes hold af nye ministre. Politiko har inviteret otte af dem indenfor til at duellere på skarpe analyser i det nye forum Krydsfelt.

b.dk/politiko

De folkevalgte uddannelse

Grafikken viser de nyvalgte folketingsmedlemmers senest afsluttede uddannelse baseret på deres egne svar.

- Erhvervsfaglig uddannelse
- Grundskole (Folkeskole)
- Gymnasial uddannelse
- Kort videregående uddannelse
- Lang videregående uddannelse
- Mellemlang videregående uddannelse

BERLINGSKE INFOGRAFIK / SKOV KILDE / BERLINGSKE RESEARCH

Få overblik

På b.dk/valgresultat kan du få det fulde overblik over valgresultatet. Køb analyse af folketingsvalget på b.dk/infoshop

Veluddannede MFere

Når det nye folketing i morgen tirsdag tager hul på arbejdet, vil folkets repræsentanter langt fra være et repræsentativt udsnit af befolkningen. Der er forskelle i både køn, indkomst og uddannelse.

På trods af at der siden sidste valg er kommet tre flere kvinder i folketinget, er 109 af de 179 stole i salen stadig besat af mænd.

Endnu mere skævt bliver det, når man kigger på de folkevalgte uddannelse og indkomst. Blandt de 20 til 69-årige i befolkningen har 25,8 procent grundskole som deres højest fuldførte uddannelsesniveau. I folketinget er det kun 2,6 procent, der ikke har papir på en højere fuldført uddannelse. Det samme gør sig gældende for fordelingen af folk med erhvervsuddannelser. Modsat har 8,4 procent af befolkningen færdiggjort en lang videregående uddannelse mod hele 50,4 procent af det nye folketing. Dermed er de lavt uddannede kraftigt underrepræsenteret og de højt uddannede kraftigt overrepræsenteret i Folketinget.

Det afspejler sig også i indkomstfordelingen. På trods af at 37,1 procent af medlemmerne ikke ønskede at oplyse deres indkomst, tegner der sig et tydeligt billede af, at folkets udvalgte er væsentligt bedre stillet end folket. Af dem, der har svaret, tilhører hele 81,8 procent indkomstgruppen 400.000 kr. eller derover mod kun 17,5 procent i befolkningen.

Anders Juul Rasmussen
Berlingske Research

Politikanalyse

Thorning-regeringen bliver først og fremmest grøn

I dag får Danmark en ny regering, som er historisk på mange måder. Den markerer et politisk systemskifte – et pendulsving fra blå til rød; det er første gang, Socialistisk Folkeparti får ministerposter. Helle Thorning-Schmidt (S) bliver den første kvindelige statsminister. Alt sammen vil blive fremhævet og vendt og drejet af kommentatorer og politiske iagttagere i de kommende dage.

Men hvad vil man se tilbage på om 10-20 år? Hvad var det, der skete 3. oktober 2011. Et skifte. Ja, men hvilket skifte. Betød det overhovedet noget? Formåede Helle Thorning-Schmidt at gøre en forskel, at dirigere Danmark i en ny retning?

Den slags er altid svært at spå om, når man står midt i det. Men tager man politikområderne et for et, tilsiger den parlamentariske logik, at Helle Thorning-Schmidts regering vil være midtersøgende på langt de fleste områder. I den økonomiske politik holder de tre regeringspartier hinanden i skak, og de Radikale ser ud til at være lykkedes med at trække kursen over mod de borgerlige partier – godt hjulpet på vej af en international økonomisk krise, som lægger sine stærke bånd på, hvilken politik en ny regering kan føre. S-SF-R vil nok på nogle felter føre en mere klassisk lighedsorienteret økonomisk politik, men på de lange stræk vil den kopiere Lars Løkke Rasmussens (V) kurs.

I forhold til det værdipolitiske – det vil sige blandt andet udlændinge-, rets- og skolepolitik – gælder det samme: At de tre partier i nogen grad låser hinanden, men at man dog kan enes om at definere sig som det modsatte af, hvad den afgående regering stod for. Nu skal der føres udlændingepolitik fra midten, har Thorning-Schmidt bebudet uden at sætte ret mange ord på, hvad det betyder.

REDAKTØR AF POLITIKO

Bent Winther

Regeringsgrundlaget vil således indeholde tilbagerulning af en stribe VKO-love: starthjælp, nedsat kriminel lavalder, pointsystem for familiesammenføring og den slags. Men når det er sagt, bliver Thornings regering næppe nogen stærk værdipolitisk markør. Selv om SF og Radikale formentlig kan enes på lange stræk, når det især gælder udlændingepolitikken, vil Socialdemokraterne trække i den anden retning af frygt for reaktionen fra de store grupper af lønmodtagervælgere.

Men på ét område har den ny regering en mulighed for at sætte en stærk dagsorden i enighed. Og det er i klima- og miljøpolitikken, og alt hvad den kan udbredes til. Regeringsgrundlaget vil indeholde en række tiltag, som vil blive betegnet som »grønne«. Betalingsringen i København og omlægning af registreringsafgifter til at favorisere miljøvenlige biler er kun begyndelsen. På miljø- og klimaområdet går de tre partier nemlig i sjælden takt; der er en bred grøn motorvej at drøne ud ad og endda med Enhedslisten på bagsædet.

Klimapolitikken kommer derfor til at danne undergrundsmusikken og at smitte af på en række andre områder: erhvervspolitikken, skattepolitikken, trafikpolitikken. Vækst bliver i det nye erhvervsministerium til grøn vækst, fordi regeringen vil satse på at skabe arbejdspladser ved at hjælpe de virksomheder, som udvikler energibesparende og klimavenlig teknologi. En kommende skattereform, som blandt andet skal nedsætte skatten på arbejde, kan meget vel få mærkatet »grøn«, fordi grønne afgifter er et af de steder, hvor man kan kræve nogle af pengene ind. En højere afgift for flypassagerer er formentlig allerede på vej.

S-SF-R regeringen vil ret hurtigt spille ud med en ambitiøs køreplan for et nyt klimavenligt Danmark, og de grønne argumenter kan blive den murbrækker eller det fælles kodeord, der kan få de tre partier til at mødes og drive nye initiativer frem, når nu man på mange andre områder er låst af de parlamentariske besværligheder. I miljøorganisationer, græsrodder og i den del af erhvervslivet, som lever af at levere klimavenlig teknologi, øjner man allerede nye tider og nye muligheder i en grøn revolution. ■

S-SF-R regeringen vil ret hurtigt spille ud med en ambitiøs køreplan for et nyt klimavenligt Danmark, og de grønne argumenter kan blive den murbrækker eller det fælles kodeord, der kan få de tre partier til at mødes og drive nye initiativer frem, når nu man på mange andre områder er låst af de parlamentariske besværligheder. I miljøorganisationer, græsrodder og i den del af erhvervslivet, som lever af at levere klimavenlig teknologi, øjner man allerede nye tider og nye muligheder i en grøn revolution. ■

POLITIKO

Ansvarshavende redaktør Lisbeth Knudsen // Redaktør Bent Winther
Redaktion Lars Wang // Layout Birgitte Elkær Jensen, Anette Riemann og Henrik Kruse
Udgivet af Berlingske Media A/S // Tryk Trykkompagniet

Vælgervandring. Var vælgerne løbet sur i Løkke? Ville de have et ryk til venstre? Var Johanne mere TV-lækker? Svaret er nej. Økonomi og kun økonomi afgør et valg, siger ny undersøgelse.

De kan alle æde deres stråhatte

Af Poul Høi
// hoi@berlingske.dk

SANTAFE: Et land ser rødt. Eller gør det? TV-analytikerne har på nuværende tidspunkt gravet de sidste spindelvæv ud af valgresultatet, og de er nået frem til, at vælgerne ville en kombination af nye ansigter og et venstresving. De var løbet sur i de samme hoveder, og de ville have en politik, som vægtede social sikkerhed højere, og derfor har Danmark nu en regering baseret på Enhedslistens nåde.

Men ny amerikansk forskning imødegår den konklusion, ja, imødegår ethvert forsøg på at lægge noget politisk i resultatet; for det handler udelukkende om økonomi. Hvis økonomien har det godt, gen vælger vælgerne den siddende regering, uanset om det er de samme gamle hoveder, og uanset om regeringen er til højre eller venstre. Hvis økonomien omvendt har det skidt, straffer vælgerne regeringen.

Så simpelt er det, fastslår professor Larry Bartels, Vanderbilt University i Nashville, Tennessee, i sin opsigtsvækkende undersøgelse.

Dermed vejer den amerikanske professor tungt ind i en strid, som har splittet forskerne i mindst et halvt århundrede, og som handler om, hvorfor vælgere stemmer, som de stemmer.

Ideologi eller økonomi

Striden kan groft opdeles i to lejre.

■ **Ideologi.** I den første lejr finder vi de forskere, som mener, at vælgerne er kloge vælgere. Det vil sige, at de betragter politik på samme måde, som den kloge forbruger betragter køb af en fladskærm. Han eller hun sætter sig ind i markedet, finder ud af forskellen på specifikationer og priser og vælger så den fladskærm, der passer ham eller hende. På samme måde med politik. Vælgeren sætter sig ind i partier og personers politik og stemmer derefter.

Efter den model var det danske valg et bevidst ryk til venstre, og det er den model, som vi typisk hører i tv-analyserne.

■ **Økonomi.** I den anden lejr kan politik koges ind til det spørgsmål, som præsident Ronald Reagan engang stillede de amerikanske vælgere: »Har du det bedre i dag end for fire år siden?« Hvis vælgerne bevidst eller ubevidst svarer ja til det spørgsmål, gen vælger de regeringen. Hvis de svarer nej, straffer de regeringen. Det betyder intet, om den siddende statsminister har løbet Solen sort for at løse en krise, eller om han har ført en nok så klog politik. Hvis økonomien er dårlig, bliver han som hovedregel ikke genvalgt.

Efter den model var det danske valg en reaktion mod den sløje danske økonomi. Ikke andet.

Vælgerne ser på bundlinjen

Så hvad er det professor Larry Bartels har gjort?

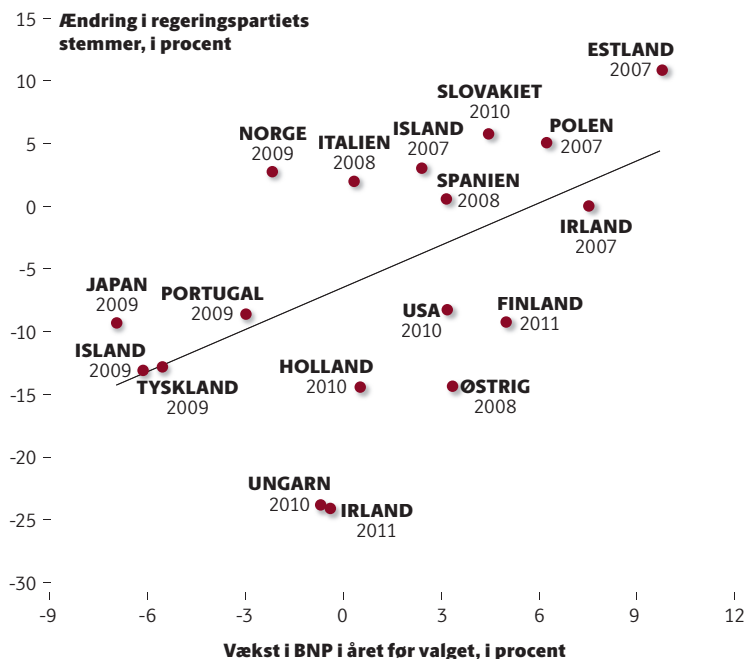
Han har betragtet finanskrisen som et forsøgslaboratorium for striden mellem de to lejre, og han har undersøgt, hvordan vælgerne reagerer på økonomisk medgang og modgang – og på den politik, som de siddende regeringer har ført. F.eks. om vælgerne belønner de regeringer, der har ført en politik, der ikke har undgået krise og ledighed, men gjort den nådigere end nabolandenes.

Henrik Qvortrup, TV 2's politiske redaktør måtte æde sin hat, fordi han havde spået, at Liberal Alliance ikke ville komme i Folketinget. Hvilket parti i den grad gjorde. Foto: Linda Henriksen

Vækst giver større tilslutning til regeringspartiet

Sådan kan sammenhængen udtrykkes mellem økonomisk vækst og den måde, vælgerne stemmer på. For hvert procentpoint, et lands bruttonationalprodukt vokser, vokser regeringspartiets stemmeandel også med 1,1 procent.

BERLINGSKE INFOGRAFIK / HK

KILDE: LARRY BARTELS, VANDERBILT UNIVERSITY

Bartels har set på de 31 parlamentsvalg, der er blevet gennemført i OECD-landene mellem 2007 og 2011. Det er valg, der rækker fra Estland til USA, fra Norge til Spanien, og han har sammenlignet valgresultatet med udviklingen i det pågældende lands økonomiske vækst, og svaret er entydigt og brutalt:

Hvis et land har økonomisk lavvækst eller – endnu værre – minusvækst, går regeringspartiet tilbage, og ofte bliver regeringen fyret. Hvis landet derimod har god vækst, går regeringspartiet frem. Og vælgerne er nådesløse.

Typisk ser de på nu og her, om væksten inden for det seneste år har været plus eller minus, og de giver sjældent regeringen kredit for tidligere vækst. Vælgerne har heller ingen tålmodighed med kloge og velmenende politikere.

Bartels så f.eks. på, om vælgerne belønnede regeringer, der havde ført deres lande mere skånsomt gennem krisen end nabolandene, f.eks. med en relativt højere vækst og lavere ledighed, og svaret var nej. Vælgerne så kun på bundlinjen og var ligeglade med detailpolitik, nabolandene og gode hensigter.

Ingen ekstremisme

Og, noterer han, vælgerne er heller ikke ideologiske. Han fremdrager, hvordan magasinet The Economist tidligere har undret sig over, hvorfor finanskrisen ikke har ført til mere ekstremisme, fordi ekstremisterne altid synes at vegetere på økonomiske kriser; men sådan tænker vælgerne ikke, siger Bartels.

Man skulle f.eks. mene, at vælgerne efter finanskrisen ville straffe kapitalismen og markedet, og at de ville have mere statsstyring og rykke mod venstre, men det er ikke tilfældet. Et godt eksempel er nabolandene Spanien og Portugal. I 2008 blev den socialistiske regering i Spanien genvalgt uden at få sved på panden, mens de portugisiske vælgere ved valgene i 2009 og 2011 tydeligvis straffede socialisterne.

Det skyldes ikke, at spanierne er socialister, og portugiserne er anti-socialister, men at krisen ved det spanske valg i 2008 endnu ikke havde bidt sig fast, mens den ved de portugisiske valg i 2009 og 2011 alvor gjorde ondt.

Bartels konklusion flugter konklusionen i andre og også nylige undersøgelser, der ser på, hvorfor vælgerne stemmer, som de stemmer, og konklusionen er klar:

Hvis han og hans kolleger har ret, kan tv-kommentatorerne godt pakke alle deres analyser og råd sammen, for så handler det om økonomi og kun om økonomi.

Og for at fylde sendefloden kan de i stedet allesammen æde deres stråhatte. ■

Læs mere

RAPPORTEN. Se Larry Bartels' undersøgelse på www.princeton.edu/~bartels/stimulus.pdf

Hold til højre. Med det nye regeringsgrundlag er Helle Thorning-Schmidt tilbage ved sit udgangspunkt som højrefløjssocialdemokrat. Som statsminister kommer hun til at forringe efterlønnen og kræve løntilbageholdenhed af arbejderne. Der skal skabes vækst, ikke loves mere velfærd.

Ikke så rød at det gør

35
30
25
20
15
10
5
0

Af
Jesper Thobo-Carlsen // jetc@berlingske.dk
og Annette Bonde // anb@berlingske.dk

I sine første år i politik blev Helle Thorning-Schmidt ofte beskyldt for, at hun ikke var så rød, at det gjorde noget. Det samme kan man sige om det regeringsgrundlag, som hun nu skal læne sig op ad som statsminister. For selv om Helle Thorning-Schmidt er leder af én af de på papiret rødeste regeringer i Danmarks historie, kommer hun til at stå i spidsen for en økonomisk politik, der er malet med adskillige blå penselsstrøg.

Tvunget af de økonomiske omstændigheder og de Radikale er Thorning på vej til at forringe efterlønnen, sænke skatten på arbejde og droppe alle planer om at indføre en millionærskat. Det er mere blå end rødt. Og det er en del af det nye regeringsgrundlag, som Helle Thorning-Schmidt har forhandlet sig frem til efter 14 dages intensive forhandlinger med de Radikale og SF på Hotel Crowne Plaza på Amager.

En ny virkelighed

Efter at Helle Thorning-Schmidt i går var hos Dronningen for at meddele, at hun er klar til at danne regering, ventes hun i dag at præsentere det nye regeringsgrundlag. Især i den økonomiske politik er der givet så mange indrømmelser til de Radikale, at Thorning distancerer sig fra sine røde valglofter om at lade de bredeste skuldre betale ekstra til fællesskabet med millionærskat og ekstra lønsumsafgift til bankerne.

Hun bevæger sig endnu længere væk fra den Helle Thorning-Schmidt, som i 2007 ville udstyre danskerne med 29 velfærdsrettigheder og gik til valg på sloganet om »velfærd frem for skattelettelser«. Og som efterfølgende præsenterede danskerne for Trivselsamfundet, der skulle sikre alle et trygt liv uden konkurrence.

Alligevel mener kommunikationsrådgiver Per Rystrom, at Helle Thorning-Schmidt ikke er gået så meget på kompromis, at hun vil have svært ved at genkende sig selv i det politiske grundlag for sin regering. For Helle Thorning-Schmidt har tidligere vist, at hun gerne griber ned i den blå værktøjskasse med økonomiske instrumenter, hvis situationen kræver det.

»Hun har ikke nødvendigvis de store personlige problemer med den politik,

der ventes lagt frem i regeringsgrundlaget. Der er en anden virkelighed med økonomisk krise nu end for bare få år siden. Og husk på, at i sin tid var Helle Thorning-Schmidt en af de socialdemokrater, der talte for at gøre noget ved efterlønnen,« siger Per Rystrom, der er tidligere rådgiver for en række socialdemokratiske ministre og i dag partner i Operate A/S.

Højere efterlønsalder

Faktisk var Helle Thorning-Schmidts ønske om at afskaffe efterlønnen for folk under 40 år et yderst kontroversielt synspunkt, da hun tilbage i 2005 som højrefløjens kandidat vandt opgøret om at blive Socialdemokraternes næste formand. Den efterfølgende sommer gik hun til mange socialdemokraters store frustration med i Velfærdsaftalen, som gradvis hæver efterlønsalderen fra 60 til 62 år.

Men derefter var det, som om den midtersøgende kurs blev lagt på hylden. Da Thorning indgik en fredsaftale med venstrefløjen i sin egen folketingsgruppe, blev der skruet ned for de hårde økonomiske udmeldinger. I 2007 lancerede hun sågar ideen om at udstyre danskerne med velfærdsrettigheder, på trods af, at hun fem år tidligere havde harceleret voldsomt imod det, hun betragtede som rettighedsegoismen. Det skete i debattbogen »Forsvar for fællesskabet«, som Thorning skrev sammen med sin partifælle Morten Bødskov, LO's daværende næstformand Tine Auvig-Huggenberger, SF-eren Villy Dyhr og journalisten Lars Olsen.

I Bogen skrev de, at »rettighedsegoismen er hjulpet godt på vej af årtiers venstreorienteret overbudpolitik. Der var råd til det hele. Skattekladderne var tilsyneladende udmønstelige,« stod der i bogen, som udkom i 2002.

Rødt parol

I 2009 var Helle Thorning-Schmidt imidlertid som den første socialdemokrat nogensinde parat til at invitere Villy Søvndal og Socialistisk Folkeparti med i en kommende rød regering. Og lave fælles økonomisk politik med venstrefløjenspartiet. Mens SF overtog Helle Thorning-Schmidts accept af den borgerlige regerings skattestop, lancerede de sammen udspil om millionærskat og en lønsumsafgift fra bankerne. Klassisk rød omfordelingspolitik, som nu er droppet for at få

April 2005. Først var hun blå socialdemokrat og vandt formandsvalget over Frank Jensen.

de Radikale med i den regering, som Helle Thorning-Schmidt ventes at præsentere på Amalienborg Slotplads i dag.

Med udsigt til en skattereform, som også er blevet trumfet igennem af de Radikale, understreger kommunikationsrådgiver Per Rystrom, at det er slut med at fortælle danskerne, at de må vælge mellem velfærd og skattelettelser.

»Den retorik vil nu blive omlagt, så Thorning vil tale om fuldt finansierede skattelettelser, der ikke tager penge fra velfærd, men sætter gang i væksten,« siger Per Rystrom.

Han er overbevist om, at Helle Thorning-Schmidt vil gøre skabelsen af vækst til sit succeskriterie nummer ét.

»Enhver nytiltrådt statsminister skal kigge på, hvad det er for en situation, vi har de næste tre-fire år, indtil hun skal forsøge at blive genvalgt. Den økonomiske situation betyder, at Thorning først og fremmest skal sørge for at skabe job og vækst. Og lade være med at love mere velfærd,« siger Per Rystrom.

Farvel til de 12 minutter

Helle Thorning-Schmidt har for længst måtte konstatere, at det ikke bliver hendes egen plan om 12 minutters ekstra arbejde om dagen, der kommer til at bringe

Danmark igennem krisen. 12-minuttersplanen afgik ved en stille og uceremoniel død, da de Radikale i forsommeren brød blokpolitikens logik og aftalte med VK-regeringen, at efterlønnen skulle barberes ned til tre år og pensionsalderen udskydes. Nu bliver det i stedet blå bloks tilbagetrækningsreform, som takket være de Radikale kommer til at bidrage med 18 milliarder kroner til den røde regerings genopretning.

Selv om Helle Thorning-Schmidt ikke kan indfri sit oprindelige løfte til fagbevægelsen om at bevare efterlønnen, har hun efter alt at dømme alligevel tænkt sig at indkalde til trepartsforhandlinger. Målet vil være at sikre Danmarks konkurrencekraft; men det bliver formentlig med en bred dagsorden, da udformningen af dagpengesystemet og planen om en skattereform også kan komme ind her.

Efter radikalt krav er der lagt op til en skattereform, der hæver en række afgifter og mindsker skatten på arbejde. Den opskrift kan måske friste især de Konservative. Hvis Thorning-Schmidt kombinerer lavere skat på arbejde med løntilbageholdenhed, har hun faktisk en plan, der ligger meget tæt på tanker, som de Konservative luftede under valgkampen.

Ifølge historiker Henning Tjørnehøj

2001

2002

2003

2004

2005

2006

noget

giver det god mening, at Helle Thorning-Schmidt holder fast i sit ønske om at gennemføre trepartsforhandlinger.

»Hvis en rød regering kan tilbyde arbejds-giverne konkurrenceevneforbedringer i den økonomisk alvorlige situation, vi er i, så vil der være et stort pres på de borgerlige partier for at bakke op. Det vil være en vanskelig opgave, for der er tale om, at fagbevægelsen skal gå med til at udvise løntilbageholdenhed, til gengæld for at man sænker skatten på almindelige indkomster og giver dem et løft på uddannelse og arbejdsmiljø. Men lykkedes det, kan trepartsforhandlinger være lidt af et columbusæg. Det vil være en succes, hvis det kan føre til jobfest i stedet for lønfest ligesom i 1980'erne,« siger Henning Tjørnehøj, der har et indgående kendskab til Socialdemokraterne og fagbevægelsen.

Han forudsiger ikke, at ændringerne i Helle Thorning-Schmidt økonomiske politik vil give hende problemer.

»Det er til Helle Thornings-Schmidts fordel, at den økonomiske situation nu er så alvorlig, at der har bredt sig en udpræget krisebevidsthed blandt danskerne, som betyder, at de er villige til at holde igen. Derfor vil hun først og fremmest blive bedømt på, om hun lykkes med at skabe vækst og konkurrenceevneforbedring,« siger Henning Tjørnehøj. ■

Thornings skifte fra blå til rødt til blå igen

Af Annette Bonde
// anb@berlingske.dk

Den røde Helle Thorning-Schmidt

■ **Millionærskat:** Helle Thorning-Schmidt vil med S og SF's økonomiske plan Fair Løsning indføre en millionærskat på 6 procent. Det vil ramme omkring 20.000 danskere og indbringe 1,2 milliarder kroner til statskassen hvert år, som bl.a. skal bruges på at hæve overførselsindkomsterne.

Status: Millionærskatten er droppet efter pres fra de Radikale og er ikke en del af regeringsgrundlaget.

■ **Bankskat:** Helle Thorning-Schmidt vil med Fair Løsning pålægge banker og finansielle virksomheder en højere lønsumsafgift, som skal indbringe 2 milliarder kr. om året.

Status: Den ekstra bankskat er droppet i sin nuværende form efter pres fra de Radikale og er ikke en del af regeringsgrundlaget.

■ **Velfærdsrettigheder:** Helle Thorning-Schmidt ville i 2007 udstyre alle danskere med 29 velfærdsrettigheder.

Status: De er ikke en del af S og SF's fælles økonomiske politik i dag.

■ **Efterløn:** Helle Thorning-Schmidt har kæmpet for at bevare efterlønnen i sin nuværende form, siden Lars Løkke Rasmussen lagde op til en afskaffelse af efterlønnen i sin nytårstale i år.

Status: Thorning bliver nødt til at gennemføre tilbagetrækningsreformen, der forringer efterlønnen dramatisk, fordi et flertal i Folketinget står bag.

Den blå Helle Thorning-Schmidt

■ **Optjening:** Helle Thorning-Schmidt var i 2002 medforfatter til debatbogen »Forsvar for fællesskabet«, hvori forfatterne lægger op til, at familiesammenførte først skal have mulighed for at få kontanthjælp, når de har været syv år i Danmark.

Status: Det er ikke Helle Thorning-Schmidts politik i dag. Hun afviser i 2010 et forslag fra DF om, at indvandrere skal betale skat i Danmark i syv år før de kan få ret til velfærdsydelse.

■ **Efterløn:** Helle Thorning-Schmidt var tilhænger af at afskaffe efterlønnen for alle under 40 år, da hun blev valgt til Folketinget i 2005.

Status: Helle Thorning-Schmidt gik med i Velfærdsforliget i 2006, som udskyder efterløns- og pensionsalderen.

■ **Skattestop:** I 2006 valgte Helle Thorning-Schmidt at overtage tidligere statsminister Anders Fogh Rasmussens (V) skattestop.

Status: Helle Thorning-Schmidt vil kræve nye afgifter ind for 17 milliarder kr, men siger i valgkampen 2011, at et nyt rødt skattestop træder i kraft bagefter.

■ **Løntilbageholdenhed:** Allerede dagen efter folketingsvalget meddelte Helle Thorning-Schmidt, at hun vil diskutere løntilbageholdenhed med arbejdsmarkedets parter.

Status: Det kommer formentlig til at ske i forbindelse med de kommende trepartsforhandlinger, som bl.a. kommer til at handle om konkurrencekraft. ■

2007

2008

2009

2010

2011

Viden er et våben. Stadig flere tænketanke og analyseinstitutter ser dagens lys, og brugen af dem eksploderer. Det kan give dem stor indflydelse i den politiske arena, hvor viden og medietække er blevet de centrale våben. Deres adgangsbillet til samfundsdebatten er at tænke de tanker, ingen andre tænker.

Tænketanke er demokratiets nye magthavere

Af Sabrina Drevsfeldt
// politiko@berlingske.dk

De leverer skyts til politikerne, skarpe vinkler til dagbladene og friske statistikker til nyhedsudsendelserne. Et stigende antal tænketanke, forskningsinstitutter og uafhængige råd er begyndt at dominere i medierne.

En opgørelse lavet af Politiko i Infomedia blandt landets største trykte medier viser således, at mediernes brug af tænketanke og analyseinstitutter er røget i vejret siden 2007.

For eksempel er tænketanken Cepos nævnt lidt over 42 procent mere det seneste år end tre år før. Det Økonomiske Råd har ligeledes optrådt 568 gange i 2010 og 2011, mens det kun figurerede 366 gange i 2007 og 2008.

Men tænketankene finder ikke kun vej til spalterne. De har også gjort deres indtog på Christiansborgs gange.

Under valgkampen baserede rød blok eksempelvis en kampagne om dagpengeperioden på udregninger fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE Rådet), og Liberal Alliance begrundede deres mærkesag om færre forbud med analyser fra Cepos.

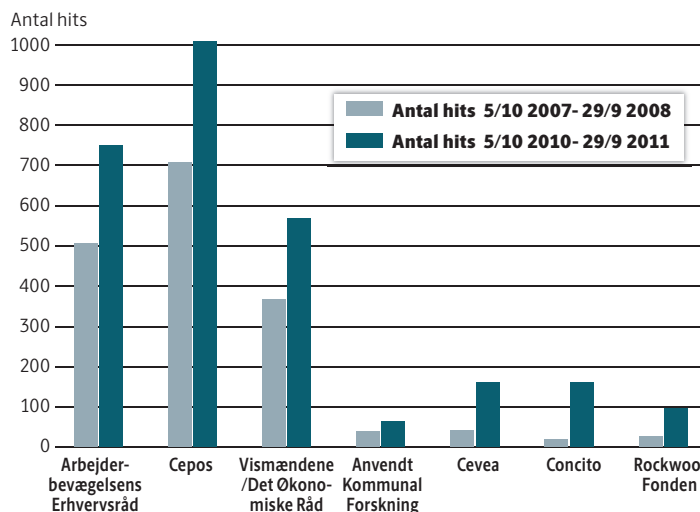
Senest har Fonden Kraka meldt sin ankomst for »at præge politikerne til at lave reformer, der bevarer velfærden,« som direktør i fonden Peter Mogensen forklarer.

Videnmonopolet brydes

Både tænketanke og analyseinstitutter formår i stigende grad at præge samfundsdebatten og dermed politikernes beslutninger, forklarer professor ved Copenhagen Business School Ove Kaj Pedersen, der står i spidsen for det hidtil største forskningsprojekt om tænketanke i Danmark og udlandet.

»De har forstået, at videndannelse er blevet

Brug af tænketanke mv. eksploderer

Kilde: Infomedia. Hits i perioderne 5/10 2007-29/9 2008 samt 5/10 2010-29/9 2011. Arbejderen, BT, Berlingske, Børsen, Effektivt Landbrug, Ekstra Bladet, Information, Jyllands-Posten, Kristeligt Dagblad, Licitationen, Politiken og Weekendavisen.

BERLINGSKE INFOGRAFIK / SKOV

det mest centrale redskab til at få indflydelse og vinde genhør i den politiske verden,« siger han.

Netop fordi der skal tunge analyser og komplicerede beregninger til at fange politikere og mediers opmærksomhed, ligger tænketankenes magt i, at de bidrager med viden, der ikke ellers ville opstå eller blive formidlet,

vurderer forfatter Peter Mose, der blandt andet er medforfatter til bogen »Håndbog for statsministre« og politisk analytiker ved Berlingske Nyhedsmagasinet.

»De finder deres eksistensberettigelse i at tænke de tanker og producere den viden, som politikerne eller interesseorganisationerne ikke har ressourcer til. De kan på den måde

præge, hvad man taler om i Danmark, og dermed påvirke, hvad politikerne tænker og gør.« Den største indflydelse ligger således i, at fremkomsten af de private og uafhængige tænketanke og analyseinstitutter er med til at bryde statens monopol på at producere viden, mener Ove Kaj Pedersen.

»I Danmark har vi tradition for, at staten stod for at producere viden, og derfor tog alle det for gode varer, når et ministerium kom med en rapport. Men nu er der kommet flere konkurrenter om den offentlige opmærksomhed, og flere der kan præge den offentlige debat. Der bliver på den måde sat spørgsmålstegn ved de analyser, vi normalt læser som sandheden.«

Op det er nødvendigt med flere spillere i et demokrati som det danske, vurderer CBS-professoren:

»Både de offentlige og private tænketanke er blandt andet opstået, fordi politik løbende er kommet til at dække over langt flere områder og dermed er blevet mere omfattende. Der er kommet flere interessenter, og flere der må forholde sig til politik for at varetage deres interesser. Det er simpelthen blevet nødvendigt med flere videndannere. Derfor kan man kun se tænketankene som positive for et demokrati, hvor pluralisme skal være livsnerven,« siger han.

Gearet til medierne

Faktisk er der videnområder, der ville dø ud, hvis ikke forskningsinstitutterne og tænketankene holdte dem i live ved at sætte dem på mediernes dagsorden, vurderer Mark Ørsten, lektor og leder af journalistuddannelsen på Roskilde Universitet:

»Cepos opstod for eksempel som en reaktion på, at den liberale ideologi forsvandt fra

Krydsfelt. Berlingske Politiko lader på skift otte magtfulde tænketanke, råd og forskningsinstitutioner præsentere en skarp samfundsanalyse, mens en af de andre i det særlige forum står for ris og ros i en kort replik. Her er de otte:

Det Økonomiske Råd (vismændene)

Overvismand: Hans Jørgen Whitta-Jakobsen

■ Formålet med Det Økonomiske Råd er at følge den økonomiske udvikling og belyse de langsigtede udviklingsperspektiver samt at bidrage til at samordne de forskellige økonomiske interesser.

■ Udover de fire formænd, som omtales »de økonomiske vismænd«, sidder 18 medlemmer, der repræsenterer arbejdsmarkedets parter, erhvervsorganisationer, regering og Nationalbanken. Endvidere sidder et antal »særligt kyndige i økonomiske spørgsmål«. I alt består Det Økonomiske Råd af 25 medlemmer.

Anvendt Kommunal Forskning, AKF

Direktør: Mette Wier

■ AKF blev oprettet i 1975 i forlængelse af kommunalreformen af 1970 på initiativ af de kommunale organisationer og efter drøftelser med forskningsråd, ministerier og universiteter.

AKF er i dag et førende dansk samfundsvidenskabeligt forskningsinstitut, der leverer forskning til forbedring af offentlig regulering og service med hovedvægt på velfærdsopgaver i kommuner og regioner.

Cepos

Direktør: Martin Ågerup

■ Cepos, Center for Politiske Studier, er en uafhængig borgerlig-liberal tænketank. Cepos arbejder for et samfund præget af liberale visioner. Cepos lever af private bidrag fra virksomheder og enkeltpersoner. Cepos søger at påvirke den politiske debat og de politiske beslutninger ved at frembringe ny viden om samfundsindretningen gennem analyse og forskning og at udarbejde løsninger og konkrete forslag til ny politik.

AE-Rådet

Direktør: Lars Andersen

■ Arbejderbevægelsens Erhvervsråd er en økonomisk-politisk tænketank og et samfundøkonomisk analyseinstitut, der blandt andet arbejder for at fremme den sociale retfærdighed i Danmark. Rådet blev stiftet i 1936 af LO og Det Kooperative Fællesforbund og er i hovedsagen finansieret af fagbevægelsen. AE-Rådet bekender sig til en samfundsudvikling, hvor økonomisk vækst og velstand ikke fører til øget ulighed og nye sociale skel.

Private tænketanke har mere magt i udlandet

Af Sabrina Drevsfeldt
// politiko@berlingske.dk

Private og uafhængige tænketanke og analyseinstitutter har været længe undervejs i Danmark. I andre lande har de i årtier haft synlig magt på den politiske scene.

Især i England og USA spiller de en fremtrædende rolle med stor indflydelse på både indenrigs- og udenrigspolitik. For eksempel fik den daværende amerikanske præsident Bill Clinton sit velfærdsprogram fra The Manhattan Institute, og George W. Bush hentede sit markedsorienterede miljøprogram fra tænketanken PERC.

»I internationalt sammenhæng er Danmark bagud, når det kommer til antallet og brugen af de private tænketanke og forskningsinstitutioner,« siger forfatteren Peter Mose.

Statslige råd

Ifølge professor ved CBS Ove Kaj Petersen, der har sammenlignet markedet for tænketanke i Tyskland, Danmark, USA og Frankrig, skyldes det internationalt set lave antal af private og ideologiske tænketanke i Danmark, at der her har været en høj grad af organiseret, og derfor har interesseorganisationerne og staten stået for at producere viden:

»Samtidig har vi ikke de her store private fonde, der ligesom i USA finansierer de private tænketanke, og derfor ser vi også stadig, at de private tænketanke herhjemme slås for finanseringen. Når vi endelig har store fonde som Rockwool Fonden, så laver de deres eget videncenter. Til gengæld har vi en høj grad af statslige råd,« forklarer Ove Kaj Pedersen.

Han mener dog, at antallet af private tænketanke med tiden vil nærme sig niveauet i andre lande:

»De vil blive ved med at være små, men de vil i stigende grad blive integreret i internationale netværk af tænketanke, som de vil dele ressourcer og viden med – og det vil gøre dem stærkere.«

den politiske scene. Vi lever i et informations-samfund, hvor information går tabt, hvis ikke vi samler det op. Tænketanke opstår, når der opstår et behov for at dække et bestemt videnområde, fordi det er forsvundet fra mediebillædet,« siger han.

Hos Concito forklarer direktør Thomas Færgeman da også, at tænketanken opstod, fordi der var et »behov for at sætte klimaet på dagsordenen igen«:

»Vi har i den grad opkvalificeret debatten.

Derfor er det vores mål at stå stærkt, så vi kan påvirke den politiske meningsdannelse, og det arbejder vi på både gennem medierne og ved lobbyarbejde,« siger direktøren.

Netop fordi flere tænketanke griber snævre, ledige standpunkter, har de stor succes med at få deres navn i medierne, forklarer Peter Mose:

»De kan kommunikere skarpere, end interesseorganisationer og partier kan, fordi de kun skal tage hensyn til ét standpunkt. De er derfor nemme at lave konflikthistorier med.

Samtidig er de på alle punkter gearret til mediespillet, da det er der, de først og fremmest kan få indflydelse,« siger han.

Men selv om tænketanke og analyseinstitutter er godt stof for medierne, må journalisterne ikke glemme, at de netop er aktører, der søger indflydelse, mener Mark Ørsten:

»Der er en tendens blandt journalister til at behandle dem som objektive videninstitutioner, selv om de blot er en ny aktør, der vil fremme bestemte interesser.«

Cevea

Direktør: Kristian Weise

■ Cevea er en uafhængig centrum-venstre tænketank, der har til formål at udvikle idéer for at fremme et samfund baseret på frihed, lighed og fællesskab. Tænketanken Cevea, som er finansieret af private bidrag fra blandt andet fagforeninger, arbejder for at bidrage til udviklingen i samfundet ved at komme med konstruktive løsninger, der er baseret på et uafhængigt og velfunderet analytisk grundlag.

Dansk Industri, DI

Adm. direktør: Karsten Dybvad

■ DI er en interesseorganisation for 10.000 medlemsvirksomheder, som blandt andet analyserer vikarene for erhvervslivet og deltager i debatten om fremtidens Danmark. DI arbejder målrettet for at påvirke politiske beslutninger, der har indflydelse på virksomheders muligheder for at skabe vækst og arbejdspladser.

Concito

Direktør: Thomas Færgeman

■ Beskriver sig selv som Danmarks grønne tænketank. Den blev oprettet i september 2008 og har til formål at analysere og formidle, hvordan Danmark bedst og billigst omstiller sig til det klimaneutrale samfund. Concito indgår i netværk med grønne tænketanke over hele verden. Tænketanken har en række store privat og halvoffentlige virksomheder som medlemmer og bidragsydere.

Rockwool Fondens Forskningsenhed

Forskningschef: Torben Tranæs

■ Rockwool Fondens Forskningsenhed har til formål på et uafhængigt grundlag at producere ny central viden om aktuelle samfundsproblemer – især inden for arbejdsmarkedsforhold og velfærdsstatens funktion, trusler og legitimitet. Initiativet til forskningsenheden blev taget af Rockwool Fonden i 1987. Temaet for det enkelte projekt bliver besluttet af Rockwool Fondens bestyrelse, som samtidig bevilger midler til projekterne.

Folkesport. Måneskinsarbejde er nærmest blevet en folkesport. Reelt er det køberen, der scorer op mod 80 procent af gevinsten, viser beregninger fra De Økonomiske Råd. Derfor foreslår rådets formandskab, vismændene, at gå mere efter aftagerne af sort arbejde.

Køberen tjener på sort arbejde

De Økonomiske Råd

analyse

Af Formandskabet for De Økonomiske Råd:
Claus Thustrup Kreiner,
Hans Jørgen Whitta-Jacobsen,
Michael Rosholm og Eirik S. Amundsen
 // politiko@berlingske.dk

Du kender måske situationen: Du skal have lavet en lille reparation i hjemmet, tømrerfirmaet skal have 10.000 kr., men hvis du snakker med din bekendte, der er tømrer, kan han klare det for et par tusind og en god middag – selvfølgelig kontant og uden kvittering. De fleste af os er lovlige borgere, der ikke kunne finde på at stjæle i en butik, men vores tømrerbekendtes tilbud kan være svært at sige nej til. Også selv om man udmærket godt ved, at vores bekendte ikke betaler moms og indkomstskat af det par tusind kroner.

Analysen fra Rockwoolfondens Forskningsenhed viser, at halvdelen af danskerne har købt sort arbejde inden for det seneste år, og yderligere en tredjedel ville have gjort det, hvis lejlighed havde budt sig. En lille fjerdedel har solgt sort arbejde.

Sort arbejde er med andre ord lidt af en folkesport. Det er svært at opgøre det samlede tab af skattekrone ved sort arbejde. I vores seneste vismandsrapport anslår vi, at gevinsten for statskassen, hvis alt sort arbejde som ved et trylleslag blev gjort hvidt, kan være helt op imod 29 milliarder kr. Det er ganske vist et overkantsskøn, men forbedringen af den offentlige økonomi, hvis man permanent kunne gøre sort til hvidt, kan nemt være så stor som svarende til to efterlønsreformer. Hertil kommer, at samfundet ville udnytte sin arbejdskraft bedre, hvis man kunne blive fri for, at nogle anvendelser af den pumpes kunstigt op, fordi man her kan unddrage sig beskatning.

Endelig er det særdeles svært at retfærdiggøre sort arbejde over for den del af befolkningen, som er lovlige. Desværre kan sort arbejde ikke lige trylles væk. Det er svært og omkostningsfuldt at opdage sort arbejde, så man må se sig om efter andre tiltag end blot en forøget håndhævelsesindsats.

Fordele til køberen

Et muligt tiltag er at gøre køb af sort arbejde

straffbart. Det er ulovligt at udføre sort arbejde, og det er i princippet også ulovligt at købe sort arbejde. Men det er sælgeren af sort arbejde, der har pligt til at indberette indtægten; så køberen kan hævde, at han troede, at sælgeren havde betalt skatterne, og det modsatte er meget svært at bevise. Det er derfor i praksis nærmest strafrit at købe sort arbejde.

Analysen i vores seneste rapport tyder på, at det faktisk er køberen, som får størstedelen af gevinsten ved sort arbejde. Hvis eksempelvis en gennemsnitlig tømrer arbejder en time sort, vil han typisk få en sort løn, der er 27 kr. højere end hans hvide løn efter skat. Køberen sparer til gengæld ofte helt op til 123 kr., når tømreren arbejder sort frem for hvidt, selv når der er taget højde for, at en sort time er mindre værd end en hvid, f.eks. fordi der ikke ydes garanti på den sorte.

Det vil sige, at vores undersøgelser tyder på, at køberen typisk får helt op til 80 procent af gevinsten. Normalt tilstræbes proportionalitet mellem forbrydelse og straf, hvilket også er grundfæstet i dansk lovgivning. I den forbindelse er det tankevækkende, at køberne af sort arbejde får størstedelen af gevinsten uden praktisk talt at risikere straf.

I Norge har man arbejdet med dette problem og besluttet, at køber som udgangspunkt er strafansvarlig uden yderligere bevisbyrde, hvis skattevæsenet opdager transaktioner mellem køber og sælger på over 10.000 norske kroner, hvor sælger ikke har betalt skat og afgifter. Det smarte ved den norske model er dog, at køber udtræder fuldstændig af sit strafansvar, hvis blot betalingen er foretaget elektronisk. Ved en elektronisk betaling efterlades et spor, som skattemyndighederne i en skattesag potentielt vil kunne anvende til at bevise, at betalingen har fundet sted. Og det er netop den centrale idé. Køber kan undgå strafansvar ved en meget simpel og helt omkostningsfri adfærd. Hvis købet alligevel betales kontant, betragtes det som et bevis for, at køberen har været medvidende, hvis arbejdet er udført sort.

Brug elektronisk betaling

Vi anbefaler, at en ordning i stil med den norske indføres i Danmark og eventuelt med en lavere grænse for elektronisk betaling, f.eks. 3.000 kr. Da langt størstedelen af legale overførsler i dag finder sted elektronisk, pålægger dette ikke befolkningen ekstra byrder. Men vil det så fjerne sort arbejde? Næppe! Sort arbejde kan jo fortsat betales kontant. Men der sendes et klart signal til købere om, at ved

Der er givetvis penge at tjene for samfundet, hvis sort arbejde blev hvidt. Spørgsmålet er hvor meget. I første omgang er det køberne, der har mest ud af måneskinsarbejdet.
 Foto: Colourbox

kontant betaling risikerer de at deltage i noget ulovligt og kan straffes for det.

Det er blevet indvendt mod vores forslag, at det stiller købere af håndværksydelser dårligt med hensyn til deres retssikkerhed og risikerer at føre til et overvågningssamfund. Det er to vigtige kritikpunkter. Til det første vil vi sige »snarere tværtimod« og til det andet »ikke nødvendigvis«.

Faktisk betyder forslaget, at lovlige købere stilles bedre end i dag. Hvis køberne har betalt elektronisk, er det ikke længere muligt at komme efter dem for at have deltaget i en ulovlig sort aktivitet. I modsætning til dagens retstilstand gives køberne altså en enkel, praktisk mulighed for at træde ud af strafansvar.

Systemet vil være mest effektivt, hvis Skat ved mistanke om ulovligheder umiddelbart

havde adgang til at se personers kontobevægelser uden først at skulle igennem administrative procedurer, da det elektroniske spor i så fald kommer i direkte anvendelse. Det ville dog kunne opfattes som en indgriben i privatlivets fred. Hvis Skat ikke umiddelbart får adgang til folks konti, vil det elektroniske spor ikke kunne anvendes lige så effektivt. Det vil så være den pris, man betaler for at undgå et »big brother-samfund«.

Stadig kan forslaget være en god løsning, fordi det sender et klart signal om det sorte arbejdes ulovlighed til køberne; det skaber klarhed i skyldsspørgsmålet, og der er kun små omkostninger forbundet med det. Afvejningen mellem effektiviteten af systemet og hensynet til privatlivets fred må foretages politisk. ■

Gennemsnitlige betalinger for en tømrer hhv. sort og hvidt

A Købers betaling for en hvid time, inkl. moms	474kr.
B Nettotimeløn for en ansat tømrer (efter indkomstskatten er betalt)	126kr.
C Timeløn for en sortarbejdende tømrer	153kr.
D Forskel i købers værdi af en sort og en hvid time (f.eks. mistet garanti)	197kr.
Sælgers gevinst ved sort (C-B) 27 kr. Købers gevinst ved sort (A-C-D)	123kr.

KILDER: ROCKWOOLFONDENS FORSKNINGSENHED, DANMARKS STATISTIK, EN RÆKKE HÅNDVERKS-FIRMAER SAMT EGNE BEREKNINGER.

Provenu. Der er er næppe så mange penge i sort arbejde, som det almindeligvis antages.

Ikke alt sort kan blive hvidt

ROCKWOOL
FONDEN

I replik

Af Torben Tranæs, forskningschef,
Rockwool Fondens Forskningsenhed
// politik@berlingske.dk

De Økonomiske Råd (DØR) har med sin nylige rapport om sort arbejde leveret vigtig ny viden om de langsigtede konsekvenser af sort arbejde samt af, hvordan de private gevinster ved sort arbejde fordeler sig. Analytisk stærke bidrag, som vil få betydning for, hvordan man tænker over fænomenet sort arbejde.

Når DØR opgor skattepotentialet, demonstrerer de samtidig en meget stor tiltro til disciplinen i den offentlige debat og i det politiske liv. Tidligere har man forsøgt sig med at beregne provenupotentialet, hvis det ikke længere var muligt at udføre sort arbejde, dvs. »hvis alt sort forsvandt«. Den tid, som i dag går med sort arbejde, ville så skulle bruges på enten mere hvidt arbejde, mere arbejde i hjemmet eller mere ren fritid.

Rockwool Fondens Forskningsenhed har beregnet dette potentiale til 8 mia. kr. årlig på kort sigt. På den ene side er dette et konservativt skøn, som antager, at kun en tredjedel af de sorte timer bliver til hvide timer; et skøn som bygger på undersøgelser af, hvor køberne af sort arbejde forventer at gå hen, hvis det sorte marked lukkede. På den anden side er det et optimistisk skøn, fordi det antager, at sort arbejde forsvinder helt, og at det sker uden omkostninger for staten.

DØR er gået et skridt videre og har opgjort provenuepotentialet, hvis alt sort arbejde blev til hvidt arbejde. Hvis »alt sort blev til hvidt« ville skatteprovenuet til staten stige med 29 mia. kr. årligt, altså nemt være så stort som to efterlønsreformer, som de skriver. Og det er her, DØR viser stor tillid til sagligheden i den offentlige debat. DØR skriver nemlig selv meget tydeligt, at det ikke er deres bud på, hvad der er realiserbart

Problemet med vennetjenester

Det er derfor meget vigtigt, at DØR's rapport bliver nærlæst, så de 29 mia. ikke – som det allerede er ved at ske – kommer til at figurere som det provenupotentiale, der er for en indsats mod sort arbejde. Provenupotentialet er meget lavere selv på langt sigt. Hvorfor?

Sort arbejde sker enten mod kontant betaling eller som gensidige byttehandler – såkaldte »gensidige vennetjenester«, som altså ud over at være en måde at være sammen med sine venner på også er en skattepligtig aktivitet. Antagelsen om, at alt sort bliver til hvidt, er relevant, når det handler om sort arbejde mod kontant betaling. Men når det drejer sig om gensidige vennetjenester, er det mindre oplagt: Når to håndværkere eller to venner aftaler, at de vil arbejde på hinandens bolig, evt. begge først på den ene og derefter på den anden, så er det skattepligtigt og sort arbejde, hvis ikke det indberettes, og det indgår i opgørelsen over omfanget af sort arbejde på lige fod med det, som afregnes kontant.

Men spørgsmålet er, hvad den tid, der i dag bruges på den type sort arbejde, vil blive brugt til, hvis sort arbejde pludselig ikke længere var muligt. Vil de to venner så hver især blot selv lave deres bolig og så mødes og drikke en sodavand efter udført dont? Eller vil de øge deres hvide arbejdsudbud med den tid, de tidligere brugte på gensidigt at hjælpe deres venner? Bag de 29 mia. er en antagelse om, at det alene er det sidste der sker.

Hvis gensidige vennetjenester havde et begrænset omfang, gjorde det ikke så meget, hvad man antager på dette punkt. Men de udgør omkring 60 procent af det sorte arbejde, altså den største del. Så hvis folk oplever gensidige vennetjenester mere som fritid end som lønarbejde, vil de 29 mia. være meget skudt over målet. ■

Af Dani Rodrik
professor i international
politisk økonomi ved
Harvard University

Finanspolitik med et dilemma

Grådige banker, dårlige økonomiske ideer, inkompetente politikere: Der mangler ikke syndebugke i den økonomiske krise. Men noget mere basalt er også i spil. Demokratier er notorisk dårlige til at skabe troværdige forlig, som kræver politiske forpligtelser på længere sigt. I USA diskuteres politikerne, hvordan de forhindrer en dobbelt-dyk recession, genaktiverer økonomien og mindsker den stædigt høje arbejdsløshed. Samtidig er statsgælden for stor. USA's økonomi har altså brug for stimulus på kort sigt samt en troværdig plan for at konsolidere de statslige finanser.

Hvor fornuftig denne todelte strategi end er – brug nu og skær ned senere – så er den stort set umulig at føre ud i livet, fordi der mangler en mekanisme, hvormed præsident Obama troværdigt kan forpligte sig selv og fremtidige regeringer til finanspolitiske stramninger. Derfor bliver bare anvendelsen af en ny stimuluspakke en åben invitation til højrefløjen til at angribe den demokratiske regering for finanspolitisk ansvarsløshed. Resultatet er en finanspolitik, der forværrer i stedet for at forbedre den økonomiske misere.

Problemet er endnu mere ekstremt i Europa. I et håbløst forsøg på at vinde finansmarkedernes tillid, har det ene land efter det andet måttet følge en uhensigtsmæssig sparepolitik som betingelse for hjælp fra Den Internationale Valutafond og Den Europæiske Centralbank. Men dybe budgetbesparelser, privatisering og andre strukturreformer i et land som Grækenland risikerer at skabe større arbejdsløshed og en endnu dybere recession.

De stærkere eurolande må garantere ny gæld for svage lande som Grækenland og Italien. I stedet skal de forgældede lande forpligte sig til flerårige programmer for at omstrukturere deres statslige institutioner og styrke deres konkurrenceevne.

Men igen kræver det en troværdig forpligtelse til en byttehandel, hvor man lover handling senere mod at få noget nu. Demokratier håndterer ofte problemet med at forpligte fremtidige politikere ved at lægge beslutningerne over i delvist uafhængige institutioner styret af embedsmænd, som er isoleret i forhold til det daglige politiske liv. Uafhængige centralbanker er det arketypiske eksempel.

Desværre har USA's og Europas politikere ikke udvist den samme fantasi, når det gælder finanspolitik. De kunne have taget brodden af krisen ved at indføre nye mekanismer, som gør den fremtidige udvikling i statsfinanser og statsgæld mere forudsigelig. I Europa vil det kræve en større finanspolitisk integration, hvis eurozonen skal overleve. De nationale regerings muligheder for at køre med store underskud og låne uden grænser skal fjernes som en nødvendig modvægt til en fælles garanti for statsgæld og billigere lån nu.

Men det må ikke betyde, at Grækenlands eller Italiens finanspolitik styres fra Berlin. En fælles finanspolitik indebærer, at Grækenland og Italien også får noget at sige om Tysklands finanspolitik. Men mens behovet for finanspolitisk integration i stigende grad erkendes, står det ikke klart, om Europas ledere er parat til at håndtere den logiske politiske følge af dette. Hvis tyskerne ikke har nerve til at dele et politisk fællesskab med grækerne, kan de lige så godt erkende, at den økonomiske union er så godt som død.

Når fremtidige generationer skal sætte vores nuværende ledere ind i et historisk perspektiv, vil de formentlig frem for alt klandre dem for at mangle institutionel fantasi. ■

Finansskat. EU-forslaget om beskatning af finanssektorens transaktioner er kontroversielt. Ikke kun fordi det langer ud efter en sektor, der er bragt på fode af skattheyderne efter finanskrisen, mens også fordi det lancerer fy-ordet »EU-skat«.

Milliarder til EU via ny skat

Af Morten Crone // mcr@berlingske.dk
og Ole Bang Nielsen // le@berlingske.dk

BRUXELLES: Når EU dukker op til G20 topmødet i Cannes i begyndelsen af november, bliver det med forslaget om verdens første skat på finansielle transaktioner i mappen.

EU-Kommissionen besluttede i sidste uge at gå fremad med forslaget om, at finanssektoren i de 27 EU-lande skal pålægges en såkaldt Tobin-skat ud fra deisen om, at nu da skattheyderne i tre år har ydet 500 milliarder euro i garantier til finanssektoren, er det rimeligt, at sektoren begynder at give sit bidrag til de offentlige kasser.

Men allerede inden forslaget tages frem af mappen i Cannes, er det skrammet og bulet. Storbritannien og Sverige er ligesom de borgerlige i Danmark klare modstandere af skatten. Argumentet er, at hvis EU indfører skatten alene, vil den globale finanssektor føre transaktionerne uden om EU.

Tyskland og Frankrig er EU-Kommissionens støtter i forslaget. På linje med den danske venstrefløj mener de to lande, at skatten vil lægge en dæmper på den alt for vilde spekulation, der er endt i panik på finansmarkederne. Som en behagelig sideeffekt af skatten for EU-Kommissionen er der udsigt til, at Kommissionens budget kan få et *boost*, når finansmarkedet skal til at bidrage med 0,1 procent af omsætningen for aktier og obligationer og 0,01 procent for andre produkter som skat.

Principper på spil

Men netop ordet »skat« er et problem. EU har aldrig tidligere måttet udskrive skatter. Ifølge traktaterne kan det sagtens lade sig gøre inden for nærmere definerede områder. Men hidtil har skatter været betragtet som et rent nationalt anliggende og har ikke været praktiseret tidligere.

Så der er ikke kun konkret modstand imod beskatningen af finanssektoren. Der er også dybtliggende principielle synspunkter bag kritikken, som Sverige og Storbritannien er banneførere for.

Dét bliver en alvorlig – hvis ikke den alvorligste – udfordring for EU-planerne om Tobin-skatten.

Da kommissionen fremlagde forslaget i midten af sidste uge, henviste Algirdas Šemeta, EU-kommissær for beskatning, told, bekæmpelse af svig og miljørevision, til meningsmålinger om spørgsmålet.

»65 procent af de europæiske borgere går ind for denne skat. Og tallet er stigende. Europa-Parlamentet beder om det. Flere medlemsstater har slået til lyd for en sådan afgift. NGO'er har været ude med det i årevis. Men debatten er stadig åben om, hvor man skal

EU-Kommissionen håber at kunne dække hullet i kassen med en ny finansskat. Men finanssektoren og lande som Storbritannien og Sverige er imod. Her er der frokostpause foran Den Europæiske Centralbank i Frankfurt.
Foto: Ralph Orlowski

starte og hvordan,« sagde kommissæren og slog så fast, at nu er det første konkrete skridt taget.

»Vi foreslår denne skat, fordi det er retfærdigt, og fordi vi kan gøre det. Vores forslag er konkret, og jeg er overbevist om, at medlemslandene, når de har kigget på det, vil dele dette synspunkt.«

Stigende offentlig gæld

Kommissæren understreger, at den finansielle sektor spiller en central rolle i økonomien ved at stille ressourcer til rådighed for virksomhederne til en rimelig pris. Men kommissæren mener, at finanssektoren i årene forud for krisen har misbrugt den centrale position.

»Man fokuserede på kortsigtede afkast og udviklede overdrevne lønordninger; overdrevne spekulationer fandt sted; overdreven risikotagning blev reglen. Visse former for handel uden dokumenteret økonomisk merværdi udviklede sig hurtigt og massivt. Vi kender konsekvenserne,« pointerede Algirdas Šemeta.

Skattheyderne måtte herefter gribe ind for at undgå kollaps i finanssektoren og hele økonomien ved at tilføre 460 milliarder euro (næsten 3.500 milliarder kr.) til den finansielle sektor. Manøvren har forværret de offentlige finanser med et spring i den offentlige gæld fra 60 procent af BNP i 2007 til mere end 80 procent for de kommende år.

Medicinen virkede, og den sunde del af finanssektoren er i det store hele kommet sig efter finanskrisen. Så hurtigt, at bonusser og overskud er tilbage på samme niveau, som før krisen ramte, konstaterer EU-Kommissionen, der også noterer sig, at finanssektoren er begunstiget af momsfritagelse, hvilket ifølge Kommissionen koster EU medlemsstaterne omkring 18 mia. euro årligt.

Som alle forslag fra EU-Kommissionen kræver også dette enighed iblandt de 27 EU-lande. Dermed er det langt fra givet, at det vil overleve, som det blev præsenteret i onsdags. ■

Dæmper. En af fordelene ved en finanssskat er, at det vil lægge en dæmper på de værste spekulationer på markedet, der var med til at udløse finanskrisen i 2008, siger økonomer.

Økonomer vil opdrage markedet

Af Morten Crone // mcr@berlingske.dk
og Ole Bang Nielsen // le@berlingske.dk

BRUXELLES: Efter finanskrisen og afsløringen af, hvordan ansatte i bank- og finanssektoren fik udbetalt millioner i bonus på tvivlsomme handler og transaktioner, har det ikke været populært at være ansat i finansbranchen.

Men netop indførslen af en skat på de mange handler på børserne kan have en opdragende virkning på finansmarkedet, siger økonomer.

»Der foregår i øjeblikket alt for mange overflødige handler på markedet,« siger Hans-Werner Sinn, leder af det anerkendte økonomiske Ifo-institut i München. »Det kan blive en klar fordel, hvis den nye afgift får fjernet alle de automatiske handler, der er med til gøre det mindste kursudsving endnu mere drastisk.«

Det er klart, at der vil ske en afmatning i handlerne på det europæiske marked, og at der vil være færre ansatte i bankernes finansafdelinger, men det gør heller ikke noget, mener Hans-Werner Sinn.

»Alt for mange begavede unge mennesker bliver lokket ind i finansbranchen på grund af de urimeligt høje lønninger. Det var bedre, hvis de gjorde noget mere samfundsnyttigt – blive lærere for eksempel,« siger han.

Teknisk gennemførlig

At finanssektoren trænger til at blive hegnat bedre ind eller for den sags skyld begrænset i størrelse er et af de vigtigste argumenter for de mange økonomer, som i de sidste ti år har drøftet og støttet ideen om en finanstransaktions-skat.

Den blev første gang fremført i 1970'erne af den nu afdøde amerikanske økonom og Nobelprisvinder James Tobin; men dukkede for alvor op på den politiske dagsorden for godt ti år siden efter den asiatiske finanskrisen. Anti-globaliseringsbevægelsen har også gjort den til en af sine mærkesager.

Samtidig har man i den Internationale Valutafond, IMF, drøftet tanken om en global Tobin-skat, hvor indtægterne skulle komme de fattigste udviklingslande i Afrika og Asien til gode. På IMF's årsmøde i forrige weekend afleverede den amerikanske Microsoft-leder Bill Gates en rapport udarbejdet af hans økonomer, der anbefalede en sådan skat. Det franske formandskab for G20 lovede at sende den videre til G20 topmødet i Cannes.

»Der er ingen tvivl om, at en transaktions-skat er teknisk gennemførlig,« sagde den franske finansminister Francois Baroin.

Finanssektoren er imod

Men Tobin-skatten står langt fra uantastet. Således konkluderede konsulentfirmaet PLS Rambøll for EU Parlamentets Udviklingsudvalg tidligere i år, at en Tobin-skat ikke ville have stabiliserende effekt, men at det var et fremragende instrument til skatteopkrævning.

»Andre mål end skatteopkrævning bør ignoreres,« lød konklusionen i »Feasibility and

Impact of Taxation for Development Assistance of International Capital Transactions«, som rapporten hedder. Om det vil påvirke parlamentets endelige stillingtagen til EU-Kommissionens forslag, når det engang kommer til afstemning, vil vise sig, men på parlamentets borgerlige fløj, rustar man sig til modstand mod forslaget, mens venstrefløjen betegner det som en sejr, at Kommissionen overhovedet har taget skridtet til at foreslå det.

I bank- og finanssektoren erkender man, at der teknisk set ikke er noget til hinder for at begynde at indføre afgifter på alle værdpapirhandler, hvilket mange lande også havde tidligere før den omfattende liberalisering af finanssektoren i 1980'erne.

Men af samme årsag, som økonomer som Hans-Werner Sinn støtter en finanssskat, er finanssektoren imod. De frygter at miste omsætning og at få det sværere med at rekruttere kvalificeret arbejdskraft.

Det gælder især i Londons finansmarked i City, der vil bruge al sin indflydelse hos den konservativt ledede regering til at standse skatten. Erhvervslivet i Europa er også skeptiske.

»Det vil blot være et dumt instrument, der vil flytte handlen til New York og Hong Kong,« lyder det fra det britiske industriråd.

»Det er helt forkert på et tidspunkt, hvor Europa har brug for vækst.« ■

fakta ■

Store indtægter ved ny skat

■ EUs forslag om at indføre en finansiel transaktionsskat, FTT, på 0,1 procent på normale handler med værdipapirer i Europa og 0,01 procent på de såkaldte derivativer vil kunne indbringe EU og de europæiske statskasser 55 mia. euro (410 mia. kr.), vurderer EU-Kommissionen.

■ Bill Gates Foundation har efter opgave fra den Internationale Valutafond, IMF, regnet ud at en tilsvarende skat gennemført på verdensplan vil skaffe cirka 250 mia. euro (1,8 billioner kr.) IMF har talt om, at pengene kan bruges til at hjælpe de fattigste udviklingslande til at opfylde de globale klimamål.

■ EUs finansministre ventes første gang at drøfte skatten på et møde i morgen, men en vedtagelse har lange udsigter, idet alle 27 medlemslande skal være enige.

■ En global finanssskat vil samtidig blive drøftet på det verdensøkonomiske G20 topmøde i Cannes 3.-4. november, hvor USA, Kina, Indien og andre økonomiske stormagter deltager sammen med EU.

Lavhastigheds-

Lavvækst. Danmark er ved at forvandle sig til et lavhastighedssamfund, hvor reformer gennemføres for sent, og hvor eksekveringen trækker ud eller ender i for dyre anlægsprojekter. Det vurderer en række eksperter over for Mandag Morgen.

Af Bjarke Møller
// bjm@mm.dk

Helle Thorning-Schmidts måske største udfordring som nystatsminister er at få genskabt væksten i dansk økonomi; men der skal meget mere til end en konkurrenceevnepagt, en tilbagetrækningsreform og trepartsforhandlinger for at løse problemet.

I de seneste ti år har vi haft lavere vækst end alle andre vestlige OECD-lande bortset fra Italien, men den danske vækstkriser stikker meget dybere, end vi hidtil har forestillet os. Den berører selve den måde, vi træffer beslutninger på og eksekverer på dem. Selv om Danmark traditionelt har haft ry for at være et fleksibelt og omstillingsdueligt samfund, er der stadig flere områder, hvor Danmark reelt er ved at forvandle sig til et lavhastighedssamfund. Væksten i produktiviteten har i de sidste 15 år været lavere end vore nabolande.

I byggeriet, i transportnettet, i de offentlige anlægsprojekter og i gennemførslen af store samfundsreformer er Danmark for tiden ramt af en eksekveringskrise. Og af bureaukrati og regelvælde, der også gør vores samfund langsomme. Det viser Mandag Morgens analyse.

Umiddelbart er årsagen til den aktuelle beslutningskrise en lang og hård valgkamp, me-

Samarbejde. Som en del af Berlingskes samarbejde med Mandag Morgen bringer Politiko hver uge en af ugebrevets analyser. Artiklen her er lettere forkortet og kan i sin fulde længde læses i Mandag Morgen, som udkommer i dag.

Mandagmorgen

BERLINGSKE

ner formanden for Danmarks Vækstråd, Lars Nørby Johansen:

»Beslutningskraften har været lammet i det sidste halvandet år på grund af valgkampen, en politisk nedslidning og en fastlåst opposition. Det har ikke skortet på reformforslag, men der har ikke været ordentlig eksekvering, og implementeringen er kikset.« siger han.

Men det er ikke hele forklaringen. Det stikker nemlig dybere. For beslutnings- og eksekverings hastigheden er faldet i tempo i brede dele af det danske samfund. Den har sat sig på vores centralnervesystem, og vores omstillingsduelighed er ikke længere så høj, som tilbage i 1980'erne, da Poul Schlüter gennemførte en stor skattereform, og som i 1990'erne, da Poul Nyrup Rasmussen reformerede arbejdsmarkedet og vores flexicurity-system. På DI's topmøde i tirsdags efterlyste erhvervsorganisationens administrerende direktør, Karsten Dybvad, et nationalt kompromis, men samtidig sænkede han forventningerne til, hvor hurtigt man kan genoprette den danske konkurrenceevne: »Man kan have genoprettet den i 2020, hvis de nødvendige reformer iværksættes nu.«

Op i tempo

Men spørgsmålet er, om vi har råd til at vente otte år på at genoprette konkurrenceevnen? Otte år er en evighed i den globale kappestrid. Det er mindre end otte år, siden Facebook kom til verden og forandrede den globale netværkskapital. I de sidste otte år har Danmark mistet 100.000 industriarbejdspladser. Om ti år vil verdens processor- og harddisk kapacitet være 32-doblet, og det vil bringe internettet og spillereglerne i den globale økonomi et helt andet sted hen. Kina vil måske allerede have overhalet USA som verdens største økonomi.

Moderniseringen af Industriens Hus i København, der blev indledt 1. september 2010, er et levende billede på den gamle verden.

I månedsvis har det stået som et nøgent betonskelet, og først nu er der ved at blive monteret glasplader på facaden. De høje gule byggekraner er forsvundet og erstattet af mindre, men arbejdet, der udføres i en totalentreprise af E. Pihl & Søn, vil først være færdig i 31. maj 2013. Det er på ingen måde et usædvanligt byggeri i Danmark, og det tager 33 måneder at færdiggøre de 42.000 kvadratmeter. Målt med kinesiske standarder er det uendeligt langsomt. Tianjin Meijiang Convention and Exhi-

-samfundet

bition Center i Tianjin, hvor World Economic Forum sidste år holdt sin sommerkonference, er med sine 230.000 kvm fem en halv gange så stort, men det blev bygget på kun otte måneder.

Afkobling fra førerfeltet

Danmark er et af de få lande i Europa, der ikke har vedtaget planer om at bygge højhastighedstog. Selv om Københavns Kommune drømmer om at hæve væksten ved at blive koblet på det nye netværk af højhastighedsbaner mellem de europæiske storbyer, er det ikke tænkt ind i Fehmernbælt-forbindelsen, der ventes at stå færdig i 2018. Det vil skade væksten i de kommende år, mener professor Christian Wickmann Matthiessen, fra Institut for Geografi og Geologi på Københavns Universitet.

»Danmark er en hvid plet på Europakortet, mens stort set hele Europa har vedtaget planer for højhastighedstog. Det er afgørende for ikke mindst København at blive opkoblet på dette netværk,« siger han. Christian Wickmann Matthiessen mener, at den danske ubesluthed skyldes den evige kamp mellem hovedstaden og provinsen.

»Københavnerne vil gerne opkobles på Europa, men i provinsen vil man have højhastighedstog til Aarhus, og Trafikministeriet kan ikke beslutte sig i spillet. Vi sætter hinanden i skak i stedet for at tage en beslutning,« fastslår han.

Et andet eksempel er debatten om internetforbindelser. I den forløbne uge kom det frem, at Danmark målt på internethastighed nu også er overhalet af en række østeuropæiske lande. I toppen ligger Sydkorea, der investerer massivt i fiberoptiske netværker, der kan give alle borgere en netforbindelse på 1.000 megabit/sekunder allerede ved udgangen af 2012, men i Danmark er den officielle målsætning foreløbig kun at sikre borgerne en netforbindelse på 100 mbit/s i 2020.

Fra politisk hold har man dog ikke turdet satse offensivt på fiberoptiske netværker af hensyn til det mobile netværk – den danske position er en såkaldt markeds- og teknologineutral løsning. Men det går ud over hastigheden, da de fiberoptiske leverandører har svært ved at få forretning i yderområderne, og mobiloperatørernes netværk er fyldt med sorte huller i landskabet. I sidste uge skrev Berlingske, at i nogle kommuner venter tele-

selskaberne på fjerde år på at få en kommunal tilladelse til at sætte nye master op. Og så bliver danskernes digitale omstilling fanget i et markedsmæssigt og politisk limbo.

Digitaliseringen rummer ellers store potentialer. Den kan effektivisere den offentlige sektor og give milliardbesparelser, mindske Danmarks CO₂ emissioner, styrke udkants-Danmark med nye serviceløsninger, bane vej for nye forretningskoncepter og ikke mindst speede tempoet op i det danske samfund.

Konkret fartblokering

Det er ikke blot ved f.eks. investeringer i nye offentlige it-systemer, at bureaukrati og rigid regelstyring har sænket forandringshastigheden i det danske samfund. Det gælder også ved de store offentlige anlægsarbejder. Et godt eksempel er byggeriet af den nye Metro-citytunnel i København. Bilister kan allerede nu se vejskilte på veje, der er spærret af flere år frem i tiden. Når metroen står klar, kan københavnernes komme hurtigere til arbejde, og produktiviteten vil stige, men indtil 2018 vil lange trafikkøer og forsinkelser være dagens orden for københavnernes. Spørgsmålet er bare, hvorfor der skal gå så lang tid med at bygge en metro i København? For det går ud over væksten og skader produktiviteten.

Det mener formanden for Danmarks Vækstråd, Lars Nørby Johansen:

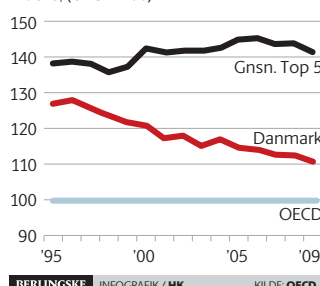
»Når jeg kører ned af Ryvangs Allé, møder jeg i dag et skilt, hvor der står, at der er vejarbejde indtil 2015. Det er fuldstændig sindssygt, at det skal tage så lang tid, og at vi ikke kan bygge sådan noget hurtigere i Danmark. Det koster samfundet dyrt,« siger han.

Der behøvede måske ikke at gå så lang tid, hvis man havde investeret mere i at få sat tryk på boremaskinerne. I København går det nemlig meget langsommere end andre steder. Anlægsloven blev vedtaget 2. december 2007, og byggeriet gik i gang i 2009; men det vil tage ni år at bore og bygge 15,5 km metrostrækning i København. I Madrid tog det under tre år – fra juni 2000 til april 2003 – at udvide den sydlige metrostrækning med ekstra 41 km. Prisen pr. kilometer metro i Madrid var også kun en tredjedel af prisen i København.

En af de vigtigste forklaringer er, at madrilenerne var gode til at styre deres projekt og holdt tidsplanen. I Kina er tempoet endnu højere, og i Shanghai har man i de sidste ni år udvidet byens metro med 370 km. Også hvad

Produktivitetsniveau

Indeks, (OECD=100)

BERLINGSKE INFOGRAFIK / HK KILDE: OECD

angår andre offentlige byggerier er vi blevet overhalet af andre nationer. Det nye universitetshospital i Skejby på 232.000 kvm, som man tog det første spadestik til i 2009, tager det 10 år at færdiggøre, mens svenskerne kan bygge det nye 335.000 kvm store universitetshospital i Stockholm, Nye Karolinska Solna, færdig på 6-7 år. Svenskerne har tænkt høje miljøkrav ind i deres byggeri fra starten, de bygger hurtigere, og kvadratmeterprisen er stort set den samme.

Oget innovationstempo

På det globale marked sættes hurtighed og accelerationen i højsædet i disse år, og konkurrencen er gået ind i en ny fase, hvor de langsomme og usmidige nationer og virksomheder kommer i klemme og taber markedsandele. De, der tør løbe en risiko og teste nye produkter og løsninger af – også inden de er 100 procent færdigudviklede – har lettere ved at omstille sig, når økonomien bliver mere turbulent. I det miljø trives kineserne. Men i Danmark, hvor vi har en lang planlægningstradition, og hvor den offentlige administrationskultur har bredt sig, er det en alvorlig udfordring.

Ifølge Lars Nørby Johansen er det tydeligt i både den måde, som de offentlige embedsmænd håndterer store bygge- og anlægsprojekter på, og i den måde de udliciterer serviceydelse på.

»De store bygge- og anlægsprojekter har haft en for svag gennemførelshastighed. Det kan skyldes, at den ikke har været styret forretningsmæssigt, men af en politisk kultur, der er fokuseret på ikke at begå fejl,« siger han. »Embedsmændene har en kultur for grundighed, men det har ført til en overbureaukratisering. Man laver meget detaljerede og rigide krav til leverandørerne i stedet for at give dem metodefrihed, og det er gået ud over både effektiviteten og innovationen, så man ikke hører de gevinster, man ellers ville have fået. Og man har fået langsomme beslutninger og mindre effektivitet.« ■

■ Mandag Morgen indleder i dag en større serie om en række store samfundsreformer, der kan forandre Danmark og styrke væksten.

Megabyer – fremtidens vækstmotorer

AF MICHAEL EJBY OG ANDERS ROED BRUHN

PARTNERE I QUARTZ+CO

V erdens befolkning er eksplosivt voksende, og det mærkes i verdens metropoler, som må løbe hurtigere og hurtigere for at følge med deres egen udvikling. I kølvandet på denne udvikling er begrebet »megabyer« opstået. Lagos (Nigeria), Dhaka (Bangladesh) og Karachi (Pakistan) har, ifølge tal fra FN, de proportionalt hurtigst voksende indbyggertal frem mod 2025. Tokyo, Delhi, Mumbai og São Paulo vil dog fortsat være de megabyer, der kommer til at have flest indbyggere i 2025. Megabyer er en fysisk synliggørelse af globaliseringen og defineres som byer med mere end ti millioner indbyggere. De er i det globale perspektiv blevet til magneter for investeringer samt mennesker, der søger muligheder og innovation. I forbindelse med indbyggertal af denne størrelse opstår der dog en række udfordringer, som skaber en efterspørgsel efter intelligente og nyskabende teknologiske løsninger. Megabyerne vil således være en af drivkræfterne bag udviklingen af fremtidssikrede og integrerede infrastruktur løsninger, der vil forplante sig til den generelle globale byfornyelse.

Megabyer har alle det til fælles, at de oplever en række udfordringer i relation til håndteringen af deres nuværende og fremtidige størrelse. Udfordringerne ligger primært inden for vitale infrastrukturelle forhold som vand, energi, transport og hånd-

tering af affald. Dette er afgørende elementer for at sikre megabyernes funktionalitet og attraktivitet for beboerne.

Evnen til at tilvejebringe et miljø, hvor der er adgang til rent vand, ren luft, grøn energi, funktionelle transportmuligheder, effektiv håndtering af affald samt adgang til rekreative områder, er afgørende for at tiltrække mennesker og investeringer til én megaby frem for en anden. Det er dermed også et afgørende konkurrencemæssigt aspekt at optimere de infrastrukturelle forhold i megabyerne.

Megabyernes behov for effektive og innovative infrastrukturelle løsninger skaber – i samspil med det konkurrencemæssige aspekt – forretningsmuligheder for danske virksomheder. For at få succes må virksomhederne dog gå et skridt videre i deres forståelse af forretningsudvikling, end man tidligere har haft tradition for. De nyskabende løsninger på megabyernes udfordringer fordrer nemlig, at virksomhederne arbejder med den samlede problemstilling på et mere avanceret niveau end blot at have deres eget bidrag til løsningen gennem et selvstændigt og enkeltstående produktsalg for øje – en tilgang mange virksomheder ellers har haft tradition for på deres egne eksportmarkeder. Der er behov for nytænkning, hvor danske virksomheder aktivt tænker produkter og ydelser ind i et tæt sam-

Udfordringerne ligger primært inden for vitale infrastrukturelle forhold som vand, energi, transport og håndtering af affald.

spil med andre forretningspartnere, så megabyerne bliver præsenteret for opfindsomme og integrerede løsninger på især to centrale områder: 1) Hvordan håndteres udfordringerne forbundet med mange mennesker samlet på et forholdsvis lille geografisk område optimalt? 2) Hvordan skabes løsninger, der kan tilpasses de fortsat hastigt stigende indbyggertal?

Det er svaret på disse spørgsmål, der skal indarbejdes i danske virksomheders forretningsudvikling, hvis de ønsker at tage initiativ og drage fordel af de muligheder, megabyerne skaber. Danske virksomheder har som udgangspunkt de nødvendige grundlæggende kompetencer inden for hver sit produktområde og er generelt dygtige hver for sig til traditionel produktinnovation. Det skal de holde fast i. Men derudover er det afgørende, at der udformes konkrete forretningskoncepter for, hvordan virksomhedens egne løsninger aktivt og direkte bringes i spil med andre virksomheders produkter og ydelser for derved at tage fat på at løse de store spørgsmål og udfordringer, som megabyer står overfor. Beslutningstagerne i megabyerne er optaget af at få puslespillet til at gå op, og derfor skal virksomhederne formå at bringe deres egne produkter på banen sammen med de andre »brikker« for at blive en del af det samlede billede.

fokus på politik

Exit Sass. Alle spekulationer om regeringskonstellationer og rød-blå politik blev overhalet sidst på ugen, da Henrik Sass Larsen, Socialdemokraternes politiske ordfører og en af Helle Thorning-Schmidts nærmeste medarbejdere, måtte meddele, at han ikke stod til rådighed for en ministerpost – hvad han ellers havde været 100 procent sikker på. Et møde med en rocker var ifølge Sass selv årsag til, at han ikke kunne sikkerheds-godkendes. En forklaring der næsten rejser flere spørgsmål, end den besvarer. Foto: Morten Germund

Dansk potentiale. De eksplosivt voksende indbyggertal i verdens metropoler kræver logistiske løsninger. Danske virksomheder har potentiale til at skabe de efterspurgte løsninger, men det kræver en reel vilje til at udfordre de eksisterende tankemønstre, ligesom virksomhederne skal indstille sig på at se forretningsudvikling og markedsmuligheder i et nyt lys.

Danske virksomheder har et godt fundament. Hver for sig har de førende teknologiske viden inden for hver af de »brikker«, som megabyerne har behov for. Der er imidlertid behov for mere grundlæggende nytænkning. På konferencen »Cities of the Future« i Stockholm i maj 2011 blev behov og tendenser stillet skarpt op. Fremtidens byer, og ikke mindst megabyer, har behov for at finde leverandører, der på én og samme tid forstår og bidrager til integrerede infrastrukturelle løsninger. Det stiller krav til danske virksomheder om at skabe løsninger, der kombinerer og samtænker deres produkter med andre produkter og ydelser i mere færdige løsningskoncepter, der tilmed er mere omfattende i deres grundlæggende forståelse af megabyernes samlede behov. Dette gøres ved at kombinere behovet for økologiske og energibesparende infrastrukturelle løsninger med etablering af rekreative og grønne bymiljøer. Hamburg Hafen City er et eksempel på, hvordan man i en del af byudviklingen målrettet har arbejdet med en samlet og bred byudvikling og byfornyelse. Her er forståelsen for fremtidens bymiljø tænkt langt videre end selvstændige og produktrelaterede dimensioner. Al udvikling har været baseret på en samlet ambition om at etablere en bydel, der skaber et både fysisk og rekreativt miljø baseret på økologi og bæredygtighed.

Principielt er der skabt løsninger baseret på kendte og eksisterende teknologier og produkter, men det er forståelsen for samspillet mellem disse i integrerede løsninger, der fremhæves som anbefalelsesværdige infrastrukturelle løsninger.

Megabyernes behov skaber således mange muligheder for danske virksomheder inden for flere industrier. Virksomheder som direkte eller indirekte arbejder inden for energieffektivitet – som for eksempel kabel-, vindmølle-, biomasse- og solindustri-virksomheder – har et stort potentiale, idet alle store byer får behov for at sikre energiløsninger, der reducerer CO₂-udledning og bidrager til bæredygtig drift af den samlede infrastruktur. Ligeledes er pumpe-, kloakerings- og vandrensningsvirksomheder centrale aktører, da ressource- og energirigtig håndtering af både rent vand og spildevand bliver en stadig mere begrænset ressource, i takt med at megabyerne vokser. Endelig kan nævnes virksomheder, der arbejder med rådgivning om infrastruktur – herunder også etableringen af løsninger, der formår at kombinere de grundlæggende infrastrukturbehov med rekreative bymiljøer, som for eksempel integration af parkområder og vandreservoirer i samme løsning, da megabyerne har behov for begge dele.

Mulighederne er til stede. Men der er behov for et markant skifte i tankegangen hos danske virksom-

heder, hvis de vil indtage en førerposition. Gamle vaner kan være vanskelige at ændre. Ikke desto mindre er det afgørende for danske virksomheder netop at bryde med vanetænkningen ved at formulere nye forretningskoncepter og samlede løsningsmodeller til megabyerne, hvori deres produkter og kerneydelser indgår. Derfor må forretningsudviklingen i de danske virksomheder stille endnu mere skarpt på forståelsen af de øvrige leverandører, som kan bidrage til de integrerede løsninger for megabyerne.

Beslutningstagerne ser i stigende grad efter bæredygtige løsninger, som integrerer, og dermed konstruktivt udnytter, de muligheder, der opstår, når de infrastrukturelle udfordringer ses i sammenhæng. Herved sikres bedre opbakning fra flere interessenter, ligesom villigheden til at investere øges, når løsningerne har et bredt, bæredygtigt og langsigtet perspektiv. Virksomhedernes succes afhænger derfor af deres evne til at tænke i og samarbejde om samlede løsninger til markedet, der rækker ud over deres egne afgrænsede bidrag i det samlede forretningskoncept.

Kampen om de attraktive og integrerede markedsmuligheder og investeringer er kun lige begyndt, og danske virksomheder har alle muligheder for at stille skarpt på denne type forretningsudvikling og skabe en stærk position i det fremtidige marked.

POLITIKO
DEBAT & NAVNE-REDAKTION:
JESPER BEINOV.
Indlæg sendes til
debat@berlingske.dk

holdning

Stemmeret betyder kun lidt

■ **DEMOKRATI.** Er et folketingsvalg kernen i demokrati? Navnlig under et valg til parlamentet kommer den mening til udtryk. Denne gang i en usædvanlig massiv udgave. Specielt skruede DR op for lyden. Ja, stemmeretten er selve demokratiet, forsvares vi om. DR stod langt fra alene med den påstand. Den politiske klasse synes at tilslutte sig. Men forholder det sig nu også sådan? Er valg handlinger lig med demokratiet, eller er det snarere en interessebestemt holdning, som samfundets toneangivende lag gerne ser fremmet?

Det sidste er tilfældet. Stemmeretten er en metode. Selve demokratiet er det ikke. Bevarer, i visse historiske situationer kan politiske valg godt spore til friere forhold. Tilmed i vor egen historie kendes eksempler. Bondebevægelsen i årene efter demokratiets indførelse i 1849 kom for en tid til at betyde noget. Det gjorde arbejderbevægelsen også. Både bonde- og arbejderbevægelsen nærede mistillid til aristokratiets ledelse. Man skal ikke sætte ræve til at vogte gæs. De folkelige bevægelser brugte stemmeretten og stemte en række landmænd og arbejdere i Folketinget. Stemmeretten var ikke uden betydning.

Imidlertid tabte den produktive befolkning politisk terræn i tiden efter 2. Verdenskrig, navnlig fra 1960'erne. Til gengæld rykkede de højere læreanstalter. De intellektuelle stormede frem. Efter 1968 var det slut med bøndernes og arbejderne politiske indflydelse. Universiteternes kandidater undergravede producenterne partier. Fremskridtspartiet forsøgte i 1970'erne at genrejse den folkelige autoritet i parlamentet, men dette parti fik det boglige aristokrati hurtigt lukket munden på.

Demokrati er ikke en metode, men en tilstand i samfundet, en bestemt orden. Grundlæggende handler demokratiet om individets selvbestemmelsesret. Det enkelte menneske besidder en iboende ret til at bestemme over sig selv og sit eget. De klassiske menneskerettigheder taler om individets naturlige og umistelige rettigheder. Alting begynder med retten til livet. Mennesket ejer sin egen krop og dermed råderetten over sin egen arbejdskraft. Således har det enkelte individ ret til at erhverve privat ejendom og disponere frit over den.

Ejendomsretten er fundamental. Fra denne platform udledes de øvrige frihedsrettigheder, for eksempel den personlige frihed, næringsfriheden, handlefriheden og hjemmets ukrænkelighed. Derfor bør det private ejerskab være udbredt til mange. Et beskyttet selveje fungerer tillige som bolværk mod autoritære anslag. Vor egen grundlov understøtter netop ovennævnte forståelse af demokratiet.

Den demokratiske orden forudsætter fravær af politisk aktivisme. Erfaringen tilkendegiver imidlertid, at de folkevalgte i dag ikke har til hensigt at respektere selvejer-kulturen. Aristokratiet i Folketinget praktiserer så meget politisk styring, som det forekommer muligt. Lovgiverens beskyttelse af ejendomsretten er ophørt. Der er næsten ingen ende på mængden af indførte handlingsplaner, regler og offentlige kontrolfunktioner. Over for økologismen var og er producenterne forsvarslose. Men dette ideologiske kampfælle vil ingen af partierne i Folketinget opgive. Økologismen er det intellektuelle aristokratis stærkeste våben i kampen om det sociale herredømme.

Folkets stemmeret er meget lidt værd. Vælgerne udgør den svage part i den politiske proces. Over for boglig viden, veltalenhed og skriftklogskab lider den folkelige fornuft nederlag. Det bør ikke undre, at den politiske klasse betegner stemmeretten og valgretten som selve demokratiet. Selv om stemmeretten spiller magten i hænderne på overklassen, er valgdagen alligevel en demokratisk festdag. De valgte aristokrater kan med god samvittighed føle sig som demokrater. Den politiske aktivisme betragtes som godkendt.

AF STEEN STEENSEN
Historiker og forfatter

PolitikoNavne

Sværvægteren

LO-BOSSEN. Harald Børsting fylder 59 i morgen. Børsting har arbejdet i fagbevægelsen siden 1970'erne. Karrieren startede i fiskeindustrien, hvorefter han bestred jobbet som afdelingsformand og uddannelsessekretær i SiD (i dag 3F). I midten af halvfemserne blev han LO-sekretær og siden 2003 medlem af LOs daglige ledelse og hovedbestyrelse. Ved LOs kongres i 2007 vandt Harald Børsting afstemningen om LOs formandspost efter Hans Jensen, hvorved han slog LOs hidtidige kronprinsesse Tine Auvig-Huggenberger med 406 stemmer mod hendes 389. Med valget af den mere traditionelle fagforeningsmand sikrede LO sig en formand med stærkt fokus på fagbevægelsens kerneopgaver med at sikre lønmodtagerne bedre løn- og arbejdsvilkår. Børsting har også spillet en stor rolle i forhandlingerne om arbejdsmarkedsreformer, både under Poul Nyrup og Anders Fogh, ligesom han senest har meldt ud, at han er klar til at deltage i trepartsforhandlinger, når den ny regering inviterer. Privat er Harald Børsting gift med Lillian Knudsen, der er tidligere formand for Kvindeligt Arbejderforbund (KAD – i dag en del af 3F).

UGENS FØDELSSDAGE

MANDAG

■ MF Eyvind Vesselbo, 65. - Fhv. seniorforsker, fhv. MF Steen Folke, 71.

TIRSDAG

■ LO-formand Harald Børsting, 59. - Adm. direktør, professor, dr.med. Eva Steiness, 70. - Professor emeritus, civilingeniør, lic. techn. Dines Bjørner, 74.

ONSDAG

■ Journalist, TV-vært Mikael Bertelsen, 44. - Tidl. regionschef Kurt P. Pedersen, 69. - Konsulent, tidl. ambassadør Hans Grunnet, 73.

TORSdag

■ Forfatter, formand for Grænsereforeningen Finn Slumstrup, 70. - Byrådsmedlem Jens Arne Nielsen, 78.

FREDAG

■ Adm. direktør, cand.polit. Torben Möger Pedersen, 56.

LØRDAG

■ Statsadvokat, kontorchef i Justitsministeriet Lennart Hem Lindblom, 43. - Politisk kommentator, fhv. minister Hans Engell, 63. - Ambassadør, rådgiver i EU-spørgsmål, fhv. generaldirektør, cand.scient.pol. Steffen Smidt, 66.

SØNDAG

■ Fhv. MF, cand.scient.pol. Charlott Dyremose, 34. - Forkvinde Trine Pertou Mach, 42. - Fhv. trafikminister, fhv. MF Frode Nor Christensen, 63. - Fhv. nationalbankdirektør, cand.polit. Bodil Nyboe Andersen, 71.

FOTO: TORBEN ÅNDAHL

Gæt med. Hvem er ophavsmand eller -kvinde til disse citater fra ugen, der gik? Prøv, hvor god hukommelsen er, og se svarene nederst på siden.

1 »Jeg er nået til et punkt nu, hvor arbejdsklimaet er uudholdeligt.«

A. Lars Barfoed, konservativ landsformand.

B. Ditlev Engel, administrerende direktør, Vestas.

C. Michael Laudrup, fodboldtræner, Mallorca.

2 »Jeg skal sidde på de bageste rækker.«

A. Henrik Sass Larsen (S), eks-politisk ordfører.

B. Jon Stephensen, nyudnævnt teaterdirektør.

C. John »Faxe« Jensen, eks-assistenttræner, Blackburn.

3 »Vi må erkende, at vi står over for den største udfordring i det europæiske samarbejdes historie.«

A. Morten Messerschmidt (DF), medlem af Europa-Parlamentet.

B. José Manuel Barroso, EU-Kommissionsformand.

C. Angela Merkel, tysk forbundskansler.

4 »Jeg er måske lidt forbløffet over omfanget af interessen for skiftet, men fair nok, det er spillets regler.«

A. Peter Straarup, ordførende direktør, Danske Bank.

B. Lars Løkke Rasmussen (V), afgangende statsminister.

C. Carsten »Soulshock« Schack, eks-dommer i X Factor.

5 »Jeg modtog anonyme breve, hvor folk skrev, at sådan en pæn pige ikke skulle beskæftige sig med sådan noget svineri.«

A. Johanne Schmidt-Nielsen (Enh.), politisk ordfører.

B. Susse Wold, skuespiller.

C. Natasja Crone, studievært, TV 2 News.

Mandag 3. oktober

Finansministerrådsmøde. Eurolandenes finansministre holder møde i Luxembourg.

EU-landenes ministre med ansvar for social-, sundheds- og forbrugerpolitik er samlet til to dages møde i Luxembourg. På dagsordenen står blandt andet spørgsmål om sociale rettigheder for grænseoverskridende arbejde i EU.

Tirsdag 4. oktober

Folketingets åbning. Første tirsdag i oktober åbner Folketinget efter sommerferien.

EU. I dag er der ministerrådsmøde for EU's økonomi- og finansministre.

Onsdag 5. oktober

Folketinget holder møde i Folketingsalen.

NATO-landenes forsvarsministre samlet til møde i Bruxelles.

Torsdag 6. oktober

Oversvømmelser. Københavns miljøborgmester Ayfer Baykal (SF), statslige myndigheder, eksperter og forsikringsselskaber debatterer på en minikonference, hvordan oversvømmelser som følge af skybrud kan undgås i byerne.

Freitag 7. oktober

NATO's Parlamentariske Forsamling mødes i dag og frem til 10. oktober i Bukarest.

OSCE's Parlamentariske Forsamling mødes i dag i Dubrovnik.

Lørdag 8. oktober

SF's Villy Søvnald holder kontaktrådsmøde i Landstingssalen.

Søndag 9. oktober

Polen. I dag er der valg til parlamentet i Polen. Alle opinionsmålinger viser, at regeringspartiet Borgerplatformen (PO) under premierminister Donald Tusk står til at vinde.

b.dk/politiko

Læserkommentarer: Hvad skulle rød blok have kaldt betalingsringen? Uddrag af læserdebat på b.dk

Fint navn

»Betalingsringen er et fint, dækkende navn. Det vil nok være misvisende at kalde det miljøringen, da miljøgevinsterne vil være ret små. For københavnernes bliver betalingsringen reelt en betalingsring om Danmark, da det ikke er muligt at forlade byen og køre hjem igen uden at betale.«

Trine K.

Lighedsglorien

»Lækkert ord der bygger bro mellem socialisters lighedsfetisjisme og de radikales politiske korrekthed.«

Søren Pommer

Fattigrøvmuren

»Den holder fattigrøvene væk fra vejene, så der er bedre plads til Helle og de andre velhavere.«

Lars Hansen